

gokra nem igen gondol. A kilenczedet illetőleg Hüllmann helyett mindenestre jobb volna az Anjouk politikájából idézni valamit.

A kilenczed tárgyalásánál a tényeknek mindig csak a nagyját mondja el, holott az apróságokba is bele kellene markolni, mert különben a kor képét híven föl nem tüntetheti. Így pl. nem említi fel, hogy a kilenczed a földesurakra bármennyire kecsegtető intézmény volt is, nem talált osztatlan tetszésre; a Váradi káptalan egy negyed század múlva sem intézkedik a beszédéről, mert azt hiszi, hogy bizonyosan eltörlik e veszélyes újítást. Pedig hát N. Lajos szigorú parancsban igyekszik érvényt szerezni rendeletének.

A 38—43. ll. „Urbarium“ cím alatt a jobbágy egyéb — olyan rendkívüli rendes — szolgálmányairól szól. Itt részletesebb valamivel. A következőkben a földesúr bíraskodása jogát és a jobbágyok szabad költözködését adja. Mindent csak érint, sehol sem bocsátkozik mélyebb ismertetésbe. Mintegy befejezésül ezután a jobbágy jövedelmi forrásait, anyagi és erkölcsi helyzetét vizsgálja. A munkának ez a legjobb része. Itt nem pusztán a törvénykönyv rideg betűire támaszkodik, mint munkája nagyobb részében, hanem okleveleket s feldolgozott műveket is sűrűbben használ s közvetlenséggel és melegséggel szól. Munkáját az 1514 évi pórlázadás rövid megemlégtésével végzi.

Szerzőnek jelen munkája kétségkívül csak egy jóval nagyobb és teljesebb műnek az előhírnöke s reméljük, hogy szerző a történetirodalomnak ezen legkevésbébbé művelt ágát még derék munkával fogja gazdagítani.

Gombos Ferencz A.

Különfélék.

Ponori Thewrewk Emil elnöki beszédei, melyekkel a budapesti philologiai társaságnak 1875—95. évi közgyűléseit megnyitotta, megjelentek a Budapesti Philologiai Társaság kiadványaként Budapesten 1897. 240 lapon. — Az a huszonegy év, melyről a beszédek szólanak, a classica philologia hazánkbeli történetének kora Fordították már azelőtt is, a múlt század vége óta, nálunk a classicus írókat, de tudományos kritika nélkül, az antik világ felszínes és inkább pusztá verbalismusból álló ismeretével. A régi élet mindenoldalú nyilvánulásával nem törődtek s azt hitték, valamely író fordításához elég egy mentől régibb, Biponti vagy más efféle kiadás, meg egy szótár — Páriz Pápai, no meg a mythologia, melynek a meséit különben jól tudták atyáink, de egyebet nem is kerestek benne. Teljes tudományos apparatussal egy íróhoz se láttak hozzá, hogy jól értették-e vagy nem, a felől nem szereztek meggyőződést. Elégnek tartották, ha a nyelvet magát — a latint — értik és beszélik, szinte szégyennek tartották a tudományos segédeszközök használatát. Még jeles műfordítók, dr. Barna

Ignác is, a ki Horatiust, Vergiliust és Juvenalist elég szerencsével átültette, szinte meg volt sértődve, mikor a fönt írt könyv szerzője a Rich-féle archaeologiai szótárra figyelmeztette, hogy annak jó hasznát fogja venni, s azt felelte, hogy köszöni, de ő semmiféle segédkönyvre nem szorúl Egy emberünk volt, a ki a görög és római világ szellemébe behatolt, azt a magáéval összeforrasztotta s e megerősödött szellem kincseit két kézzel szórta szét nekünk és ez az ember Arany János volt, kinek költészete becses volna a görög tanulmányok nélkül is, de arra a magaslatra azok nélkül nem emelkedhetett volna. Mennyivel könnyebb dolga volt Goethének, a kinek számára már annyi philologus dolgozott, hogy ő aztán játszva tehetze szelleme tulajdonává azt, a mit az antik világ tudott, érzett és gondolt! Aranynak ezt a munkát is jóformán magának kellett elvégeznie. Azt ma már alig vonja valaki kétségbe, hogy classica philológiára nekünk is szükségünk van. Ezelőtt 21 évvel, mikor a Philologiai Társaság P. Thewrewk Emil buzgólkodására megalakult, Hunfalvy Pál még úgy nyilatkozott, hogy „hagyjuk a philológiát a németeknek, az az ő provinciájuk.“ De a Philologiai Társaság megvolt, megkezdte működését s P. Thewrewk Emil is megkezdte működését a budapesti tud. egyetemen és azóta egy tanári nemzedéket nevelt a hazai classica philológiának. E kötet, az ő elnöki beszédei eleven és tartalmas képét adják a lefolyt 21 év munkájának; újabb tankönyvirodalmunk és a Philologiai Közlöny pedig bizonyosságát adja annak, hogy a classica philologia művelése már meg is termette gyümöleseit. A tudományos philologia, philologiai módszer, philologiai kritika kellékeit több megnyitó beszédében oly talpraesett szabotossággal fejti ki Thewrewk, hogy a kezdő philologusnak nem ajánlhatunk jobb tájékoztatót a tudomány lényege és feladatai felől. De magyar irodalommal foglalkozó sem lehet el e könyv nélkül, egyrészt mert a magyar tudományosság történetéhez igen becses adalékokat nyújt, másrészt, mert a classica philologia eredményei, módszerei és irodalmunkhoz való vonatkozásának ismerete nélkül saját nyelvünkkel és irodalmunkkal is csak félszegesen és hiányosan foglalkozhatunk.

—i—s.

— **„Őszi Gond. Kolozsvári ködképek“** cz. a. dr. Nagy Mór újabb verses kötetet adott ki e napokban (140 l.). A hangulat- teljes szép verseknek érdekességét növeli előttünk a számos kolozsvári helyi vonatkozás. Az „Emlékezet“ csoportjába sorozott lyrai költemények után „Monológok“ s „Az évszáz végén“ borongó bölcselemi s politikai költemények következnek. Ezután jönnek a „Kolozsvári Ködképek“, mint „A szénafűven“, „Györgyfalvi angyalok“, „Donát látogatása“ (többek közt a Kárpát-egyletnél), „A fellegvárban“, „A Nádas fürdőn“, „A Csillaghegyen“ stb. „Kolozsvári Márton és György (XV. sz. szobrászok) emlékezete az ezredévi ünnepen“ stb. mind megannyi mélyen átértett és eszmékben gazdag költemények. Ára 2 korona.

A kolozsvári Ferenc-József tud. egyetem központi új épületének kiépítése gyorsan halad. A nagy négyszög épületnek a színház utcáfelőli keleti szárnya 1895 szept. vétetett használatba a rectoratus. quaestura, jogi kar és könyvtár által s az ideiglenes torna és vívó helyiségek A Beltorda-u. felőli nyugati szárnyba és a Belfarkas-u. déli szárny egy részébe 1897 szept. beköltözik a bölesészeti és matematikai kar. A még fennálló régi épület lebontását s a két szárny összekötését, továbbá az északi szárny kiépítését és egy földszintes torna- és vívó-csarnok építését még a jövő évben megkezdik. A beépített és még beépítendő részek térfogatát és építési költségeit ezek a hivatalos adatok tüntetik fel.

Keleti szárny: beépítve 1303 □ m., került 227,870 frt 12 krba.	
1 □ m. került	174 frt 88 krba.
Nyugati szárny: beépítve 1100 □ m., került 194,500 frt — krba.	
1 □ m. került	176 frt 81 krba.
Beépítendő még 658 ¹⁸ □ m. à 200 frt = ...	131,636 frt — kr.
„ „ 1026 □ m à 176 frt = ...	180,576 frt — kr.
„ „ 413 □ m. à 30 frt = ...	12,290 frt — kr.
A még beépítendő rész költségvetése	324,602 frt — kr.
A már beépített keleti rész költsége	227,870 frt — kr.
„ „ „ nyugati rész „	194,500 frt — kr.

Az egész központi egyetem építése kerül: 746,972 frt — krba.

— **Alsófehér vármegye magyar népé-ről** szép etnografiai tanulmányt írt és adott ki Nagy-Enyeden Lázár István főgimn. tnr. Kiterjeszkedik a népelet minden nyilvánulására és éles megfigyelés alapján ad arról tiszta, világos képet. Ismerteti Alsófehér vm. magyar lakossága számát és elemeit, a népet antropologiai tekintetben, a lakóházakat felszereléseikkel, a ruházatot, táplálkozást, a népies foglalkozásokat, szokásaikat a társas életben az életkorok szerint, vallásukat s a néphitét, a népnyelvet, a neveket, elbeszélő költészetüket s dalikat. Néhány szép illustratio díszíti a jeles munkát (nagy 8r. 211 l. VI táblakép). Ára 2 frt.

— **Csanád vármegye történetét 1715-ig** megírta dr. Borovszky Samu a M. T. Akadémia megbízásából, melyből az I. kötet (A vármegye általános története) nem rég jelent meg. Már b. e. Pesty Frigyes kezdette gyűjteni az anyagot e vármegye történetére, folytatta azt az 1889. megalakult Csanádmegyei Tört. és Régészeti Társulat s 1893-ban a M. T. Akadémiát kérte föl a vármegye monografiájának megírására. A Tört. Bizottság Borovszkyt bízta meg azzal 1894 közepén s ő rövid két év alatt elkészítette az I. kötetet, mely az általános történetet öleli fel 1715-ig, a második kötet pedig a városok és községek külön történetét fogja betűrendben tartalmazni. A rövid idő

daczára Borovszky jeles művel gazdagította monographia irodalmunkat, a mely behatóbb méltatásra érdemes. (Nagy 8. r. 500 l. ára 3 frt.)

Kaukázusi Elbeszélések egy kötetét adta a ki Franklin-Társulat, Gnyevics P. P. orosz eredetijéből fordította Ambrozovics Dezső. Négy elbeszélés van benne. Mindenik a cserkeszek (a kabardok) között játszik, azon a földön, melyet a Zichy-expediczió bejárt (ez hozta a könyvet is Nagy Miklósnak, ő fordította le s adta ki először a Vasárnapi Ujságban). A magyarral rokon kabardok híven és szépen vannak jellemezve bennök, úgy hogy gyönyörűséggel és tanulsággal olvashatja mindenki. Ára a szépen illusztrált kötetnek (kis 8r. 218 l.) 1 frt 40 kr.

Bácsy Jakab, regényes történet a XVII. századbeli hajduvilágból. Irta Deli. Tizenöt, a szövegbe nyomott képpel. Kiadja a Franklin-Társulat. Szerzője egyik elsőrendű történetírónk (Thallóczy Lajos), ki több jeles történeti munkával gazdagította már irodalmunkat s nemsokára Bosznia története fog megjelenni tőle. Tösgyökeres magyarságú előadásával, tárgyának eleven kezelésével, mint elbeszélő is az elsők közé tartozik. A XVII. század élénkül meg e regényében, a színhely is érdekes a bosnyákok földén. A magyar hajduk, a bosnyák mohamedán urivilág, a ferenczrendi barátok azonkori állapota változatos csoportosításban következnek az érdekes regényben. Szerző levéltári kutatásai közben, a római oratoriánusok könyvtárában akadt a leírásra, mely regényességénél fogva azonnal lekötötte figyelmét. A Neri szent Fülöp alapította oratoriánus congregáció egyik tagjának, P. Spada Virgiliusnak az elbeszélése alapján írta le ebben codexben Severanus János egy regényes életű bosnyák leánynak viszontagságos történetét. Időközben Raguzában is talált a szerző egyes adatokat s módjában lévén Bosznia különböző vidékeinek megszemlélése, megszületett a tárgyának lényegét s a kor jellemzését és színterét tekintve teljesen igaz regény. A történelmi regények műfaja nálunk teljesen el van hanyagolva. „Bácsy Jakab“ szerzője sok előkelő tulajdonsággal ébreszti föl ez iránt a figyelmet. Illusztrációi Dörrre Tivadar és Túry Gyula művészi kivitelében érdekessítik a regényt. A török világ történetének egy érdekes részlete, mely kapcsolatos hazánk eseményeivel, vonzó, lebilincselő alakban és sok tanulsággal újul meg a tartalmas regényben. A díszes kötet ára 1 frt 20 kr.

Verne Gyula összes munkáiból, melyeket a Franklin-Társulat ad ki, immár hét munka jelent meg, képekkel illusztrálva. Most a nyolczadik munka kezdődik meg az 53—55-ik füzetekkel: A Robinsonok iskolája, melyet francziából Visi Imre fordított. Verne minden regénye az ismereteknek annyi gazdagságát, az előadás annyi érdekfeszítő tulajdonságát foglalja magában, hogy a felnöttek és az ifjúság közt méltán elterjedtek. Összes munkáinak kiadása mind díszes kiállításuknál, mind tartalmuknál fogva érdemes ünnepi ajándékokul s a közeledő ünnepekre a könyvpiacon egyik érdekessége. Kéthetenként egy-egy füzet hagyja el a sajtót. Egy füzet ára 20 kr. Díszes bekötési táblák kötetenkint 40 kr. Megrendelhető minden könyvárusnál.